

Učiteljski Tovariš.

Glasiilo avstrijskega jugoslovanskega učiteljstva.

Vsebina: Gmotni položaj obolelega učitelja. — Clara paxta — boni amici. — Zveza slovenskih štajerskih učiteljev in učiteljic. — Zmes. — Dopisi. — Ukazi in odredbe šolskih oblastev. — Društveni vestnik. — Vestnik. — Listnica uredništva. — Uradni razpisi učiteljskih služeb. — Gospodarski program.

Gmotni položaj obolelega učitelja.

Referat pri zborovanju učiteljskega društva sezanskega okraja na Devinščini.

Pri današnjem zborovanju našega društva se mi ponuja prilika, da referiram o imenovani temi. Štejem si v dolžnost, že začetkoma omeniti, da mi je jako žal, ker se nisem mogel odločiti za tak referat, ki bi vas bolj veselil in ki vam bil mogoče bolj poučljiv nego moj današnji referat. Nisem si mogel izbrati za referat snovi, ki bi vas kratkočasila, ampak izbral sem si snov, ki mi je ležala na duši kakor mōra. Izbral sem si snov, da opetovano pojasnim stanje učitelja z ozirom na njegove finančne dohodke in to ne samo, če je isti zdrav, ampak tudi bolan.

Po zgledu drugih stanov smo se zdramili tudi učitelji ter zahtevali, zahtevamo še sedaj in bomo takisto v bodoče zahtevali, naj se nam izboljša naše gmotno stanje. Govorili, pisali, prosili in rotili smo že mnogo, mnogo v ta namen — pa vse zaman. Naš glas je ostal glas vprijočega v puščavi. Na vse naše prošnje in na vsa naša križeva pota so se odzvali le prazni odmevi naših glasov in naših korakov. No, končno so nam na vse prošnje vendar vrgli kost ter nam s tem le podaljšali eksistencijo za kratko dobo, ne pa da bi nam bili s tem položaja izdatno izboljšali. Kaj naj zaleže 200 K poviška na plači sramotno plačanemu učitelju? — Nič!

1000, 1200, 1400 se glasé vsote, ki naj učitelju zado-
stujejo za življenje. 1000, 1200, 1400 K znaša plača. Plače cenjenih koleginj so razmeroma še manjše. To so vsote! Kako lepo se glasi tisoč, tisoč, tisoč! Tisoči tiče v naših plačah, toda, žal, da se ne umakne izza njih kronska veljava prejšnji avstrijski veljavi! — Seveda bi morali ostati tisočaki! Toda šalo na stran! Take vsote ima učitelj za plačo. Pa tako plačani učitelj ima seve čvrste zobe in pa vrhu vsega tudi — pogoj do življenja.

Naša naloga je vzvišena in sad našega dela neprecenljiv. To lahko trdimo s ponosom, saj smo mi, ki prižigamo luč prosvete. — Mi smo, ki polagamo temelj narodovi bodočnosti. Mi smo prvi činitelji vse kulture in omike. Mi do-
vajamo človeka do najvišje stopnje omike in blaginje — pa kje ostanemo sami? Iz naših rok izidejo možje, ki so v naj-
imenitnejših pozicijah, v obilnosti znanja in imetja. Vodili smo jih do blaginje ne misleč nase, ne skrbeč za svoje. — Kako nam je plačan trud?

Od najnižjega uradnika pa tja do visokih mest so izišli vsi — bodisi posredno ali neposredno — iz naših rok, iz naših šol. Ali so nam pa ti možje za delo in trud hvaležni? Ne! Ne samo, da so nehvaležneži prve vrste, ne samo, da se nas nikdar ne domislijo — ampak še celo prezirajo nas. Tako je naše stanje! *)

Ako bi potem, ko smo dovršili učiteljske, dali učiteljskemu stanu slovo, bi vseeno živeli tako kakor živimo sedaj, če ne še bolje. Ali je morda čuda, da se povsod čuti pomanjkanje učiteljstva? Ne! Ni jih več v toliki meri onih, ki bi hoteli bogateti druge, a sami živeti v bedi. Zakaj? Zato, ker je danes znanju učiteljstva odprta pot do boljše bodočnosti. Našo izobrazbo spoštujejo in uvažujejo, dočim stanu ne. Delu bodi primerno plačilo! To je povsem logično. A naše plačilce, da ne rečem plačilo, je tako, da ne moremo živeti ne umreti. Vsote, ki nam jih delijo, ne odgovarjajo ne času ne trudu, kaj še potrebi. Kaj naj počne učitelj, ki ima 3—6 glav broječo družino, ako dobiva mesečne plače 130 K? To aktualno vprašanje je večkrat na dnevnom redu, kakšni pa so uspehi takih razprav?

Učitelja nihče ne sili k ženitvi — kaj mu je treba družine in otrok! To so navadni odgovori, ki nam prihajajo od drugod. Jaz menim, da bi bilo še najbolje, ako bi nam kar naravnost diktirali in uvedli celibat ter nas kočno zaprli v kak samostan. Mislím, da bi bili v takem položaju učitelji končno vendar zadovoljni. Kaj to, če bi bilo učiteljev malo! Bolje, da jih je manj in zadovoljnih, nego več in nezadovoljnih.

No, pa vzemimo učitelja samca. Kako izhaja on s svojo plačo? S svojo 100 K broječo plačo je še pogosteje v slabem denarnem stanu kakor omožen učitelj. Za hrano izda nad dve tretjini svoje plače. Za nadaljno izobrazbo, to je za razna literarna dela — strokovne, stanovske časopise kakor tudi za politična glasila — izda najmanj 10 K vsak mesec. Torej je že 70—80 K. Kje je pa obleka, kje so še stroški, ako se hoče udeležiti kakšne zabave? Doma vendar ne more vedno tičati. Stroški so na vse strani. Pokriti pa jih s svojo plačo tudi on ne more.

Vse do sedaj našete težkoče rahljajo učitelju tudi telesno zdravje.

*) Znano nam je, da priznavajo zasluge našemu delovanju tudi nekaterniki, ki stoje na višjih mestih. Žal pa, da nam je s samimi priznanimi besedami vrlo malo pomagano. Treba bi bilo vsekakor več dela in manj besedi, potem bi imeli tudi kaj vere, da prihajajo pohvale v resnici — od srca.

Ured.

Naporno delo našega stanu in pa dohodkom primerna hrana, ki si jo moremo privoščiti, pozroči, da učitelju končno vendar opešajo moči, tako da naposled zbolí. Ali je to kaj čudnega? Skrbi, slaba atmosfera, ki jo vdihavamo v šoli med poukom v navzočnosti tolikega števila učencev, preglavice, ki nam jih povzročajo nerazsodni starši, in drugo provzročuje, da njegovo zdravje rapidno pada, dokler ne obleži. Oboleli učitelj se zaveda, da mu ni dobro, se zaveda, da potrebuje postrežbe in veščé zdravnikove roke — zaveda se pa tudi, da si zdravnikove pomoči in postrežbe ne more prav lahko preskrbeti, ker mu tega njegove finančialne razmere ne dopuščajo. Ako si hoče vkljub temu pomagati, je prisiljen, čakati do onega dneva, ki mu prinese toli težko pričakovano, krvavo zasluženó plačilo, ker si med mesecem malo ali pa nič ne prihrani. Da bi si pa kje izposodil potrebnega denarja, tega ne more storiti. Vprašanje je tudi, ali bi ga kje dobil? Učitelj je spoštovana oseba, toda le toliko časa, dokler se ne kaže, da je gmotno na slabem. Jemati pa plačo za več mesecev anticipando, je pa jako grenko zdravilo. Ako ozdravi, kako težko čaka s praznimi rokami časa, ko dobi zopet enkrat plačilo!*)

Koliko pa mora izdati za zdravnika učitelj, nameščen na kmetih? Tu ni zdravnik. Ako ga hočeš imeti, ga moraš pozvati ne ravno iz kraja v bližini. Če pozovemo zdravnika enkrat, stane to mnogo. Za Pliskovico n. pr. je nedavno izdala naša koleginja 16 K za eden obisk — in Pliskovica ni ravno toliko oddaljena vas od Sežane. Koliko bi bilo računa, če bi si n. pr. dovolil biti bolan naš tovariš v daljnem Štíjaku? Najmanj 30 K. Nočem pa s tem predbacivati zdravnikom oderuštva, ne, ker oni hočejo, da so plačani stanu in izobrazbi primerno, in prav ravnajo! Mi jim radi to privoščimo, srčno želeč, da bi tudi nam skoro prisijala zarja one dobe, ko bomo plačani trudu in omiki primerno. Kakor sem omenil, mora izdati oboleli učitelj na kmetih ogromne vsote za zdravnika, in kdor to premisli, mu je gotovo jako težko pri srečju, in mesto da bi se mu zdravje vračalo, ga moré skrbi tako, da končno ugasne iskra življenja v njegovem izmučenem telesu. Koliko je učiteljev, ki so šli radi tožnega gmotnega stanja prerano v grob, dočim bi dlje živeli, ako bi imeli povoljnega sredstva za življenje.

Omenil sem in ponavljam, da mora za enkratni zdravnikov obisk tri ure od njega oddaljeni oboleli učitelj 16 K izdati. Kaj pa bi bilo, ako bi ne hotela bolezen hitro odjenjati? Zdravnika bi bilo treba pozvati večkrat. In če bi še smrt ne hotela kmalu mahiniti s koso, ampak bi na svojo žrtev prežala tedne in tedne, mogoče še celo mesece? Kje naj dobi učitelj denarja za zdravnika, za zdravila, postrežbo in za druge stroške? C. kr. okrajni šol. sveti že pomagajo s podporo — toda kaj je ta malenkost proti številu stroškov? V bolnišnici za učitelja ni primernega mesta. V plačilni oddelek tudi ne more. Križi na vse strani! Mislimo si pa, da gre učitelj v bolnišnico. Tam ga stane zdravnikova pomoč malo ali nič. — Toda plačati bi morala občina zanj. In ta občina bi ne storila to z zavestjo, da je učitelju povrnila deloma njegovo muko, ampak smatrala bi ga siromakom v gosposki obleki in mu nemara še kdaj to očitala.

Z ozirom na vse našteté razmere predlagam k sklepu še predloge, ki jih naj izvoli siavno društvo odobriti in skr-

beti, da se uresničijo ter da nam s tem kolikortoliko oblažijo naše stanje, kadar pride čas potrebe.

1. Glede na to, da je zdravnikova pomoč obolelemu učitelju iz gmotnih vzrokov skoraj nemogoča, naj slavni zbor izvoli skleniti, da vse učiteljstvo sežanskega okraja prispeva s primernim odbitkom v toliko, da dobi oboleli učitelj, oziroma učiteljica in po možnosti tudi člani učiteljeve družine brezplačno zdravnika.

2. Da bi s tem učiteljevi dohodki ne bili preveč skrčeni, naj odbor našega društva z zborovim pooblastilom vpliva pri c. kr. okr. šolskem svetu, da isti prispeva k temu odbitku s primerno letno vsoto.

3. Odbor naj tudi vpliva, da pride poročilo o potrebi take organizacije na dnevni red prve prihodnje uradne konferencije z ozirom na soglasen sklep vsega učiteljstva našega okraja.

4. Naloži naj se izvoljeni trojici učiteljev, da stvar natanko preuči in da o tem poročá zbranemu učiteljstvu pri uradni konferenciji.

5. Odbor naj sporazumno z drugimi društvi naše poknežene grofije predloži dež. zboru spomenico, v kateri naj se prosi, da se obolelemu učitelju poviša mesečna plača za 15–20%.

(Vsi predlogi so bili enoglasno sprejeti.)

Vinko Trobec.

Clara pacta — boni amici.

II.

Stvari naj se ne postavlja s hrbtom pred zrcalo, ampak z licem, to je, da se vsaka stvar pokaže s pravega temelja. (Omnia docere per priora, id est per causa.)

Komensky: Didaktika.

Rečemo lahko s popolno zavestjo: Naše učiteljstvo je enako sveči, ki žrtvuje sebe, da sveti drugim. Ves svet je naš sodnik. Kadar nima kmet drugega posla, govori o šoli, kadar se zazdi gospodi, govori o šoli. Znano je tudi, da se potezajo za pridobitev šolstva naše političke stranke. In tako je še danes resnica, kar je trdila že Marija Terezija: „Die Schule ist ein Politikum“. Ko bi bilo šolstvo brezpomembno, ko bi se ne moglo danes ponašati z nikakršnimi uspehi, bi se živ krst ne zmenil za nas, bi se nihče ne trudil, da nas pridobi na svojo stran. Ker pa se menijo za nas, ker si prizadevajo, da nas pridobe zase in da nas tudi tisti, h katerim je pristopila velika večina našega učiteljstva, pridrže ob sebi, smemo in moremo sklepati, da ni šolstvo brezpomembno, nego da je velike važnosti in da se more in sme ponašati s prelepimi, bogatimi, naravnost dragocenimi uspehi.

V sedanjih razmerah, ko vztrajamo ob trditvi, ki smo jo izrekli že v prvem članku, ob trditvi namreč, da ne vlada nikakršno razmerje med našo plačo in našim delom, ne more veseliti učitelja nobena stvar bolj, nego ga veseli očitna pohvala pametnih ljudi, da ni bilo njegovo delovanje brezplodno, ampak da je pomagal s svojimi najboljšimi močmi, da se je dvignil kulturni nivó slovenskega naroda. To je slovenskega učitelja moralno zadoščenje, to je njegova sladka zavest, idealna plača njegovemu idealnemu prepričanju. Praktični ljudje ne dajejo sicer takemu notranjemu bogastvu nobene veljave, ker je dognana

*) Že ta primer je dokaz, kako je bilo umestno, da je na letošnjem zborovanju sklenila naša „Zaveza“, da si osnuj učiteljstvo svoje hranilno in posojilno društvo, kakršno ima n. p. hrvaško učiteljstvo v Zagrebu, ki vrlo uspešno deluje in napreduje.